

Lodewijk Asscher:

Een school is geen koekjesfabriek

Lodewijk Asscher (PvdA) initieerde in 2008 als wethouder van onderwijs in Amsterdam een grootschalig onderwijsverbetertraject: **Kwaliteitsaanpak Basisonderwijs Amsterdam (KBA)**. Schoolbesturen waren *not amused*. Inmiddels doet Amsterdam het goed.

Lodewijk Asscher is druk. Zo vlak voor de verkiezingen moet hij burgemeester Eberhard van der Laan vervangen; iedereen op het stadhuis lijkt iets van hem te willen. Voor KBA maakt hij tijd vrij. Moe maar gepassioneerd praat hij over onderwijs. Als wethouder en als vader van drie jonge kinderen.

Wat bezielt u om ambitieuzer te zijn dan de inspectie?

‘Politiek is er vooral om dingen te veranderen en de samenleving een stukje mooier te maken. Dan kan je per definitie niet zeggen: hoe zit het formeel? Waar gaan we precies over? Dat vergt altijd een instelling om dingen te veranderen. Dus toen ik erachter kwam dat ons basisonderwijs onderpresteerde, dat er sprake was van een noodtoestand? Tja, dan kun je zeggen: goh, daar zou iemand eens iets aan moeten doen, in Den Haag of via de inspectie. Maar het is niet zinvol te wachten op een structuurverandering, op meer bevoegdheden. Ondertussen zijn er dan weer twee generaties naar een zwakke school geweest. Je moet je niet te snel verschansen in je eigen onmacht en zeggen: we kunnen helemaal niks. Het is gek geregeld, klopt. Maar de praktijk leert dat er best veel kan. De lokale overheid heeft veel te maken met onderwijs: er lopen allerlei subsidies, allerlei contacten.’

Tegen uw beleid is veel weerstand geweest, u zou te veel beoordelen op taal en rekenen.

‘Je hoeft mij niet uit te leggen dat er in het leven meer is dan taal en rekenen (Asscher’s oom is wijlen dirigent Hans Vonk, overleden in 2004, mm). Maar te veel scholen gebruikten het als een smoesje, die zeiden: “We zijn een kunstmagneetschool, doe toch niet zo moeilijk.” Terwijl taal en rekenen de basis vormen.’

Schoolbesturen waren woedend. Hoe overwon u de tegenstand?

‘Empathie eigenlijk. Kijk, een schoolbestuurder heeft een fantastische verantwoordelijkheid. Dat verandert soms in gemanage en geabstraheer over cijfers en middelen. Iemand die zegt: “Ja, maar met die populatie presteert de school eigenlijk best goed.” Dan is de vraag reëel: “Als u die school zo goed vindt, en ik er niks van mag zeggen: zou u overwegen uw eigen kind ernaartoe te sturen?” Als het antwoord “nee” is, is dat toch heel gek? Dan heeft u blijkbaar een heel andere maatstaf van wat u voor andere mensen genoeg vindt, dan voor u zelf. Da’s niet acceptabel.’

U brengt een soort morele laag aan, door bestuurders zo’n persoonlijke vraag te stellen?

‘Ja! De publieke sector is zo verstopt geraakt achter structuren, toezichthouders en departementen dat een normale vraag nooit meer gesteld of beantwoord wordt: “Is die school nou goed? Zou u uw kind ernaartoe sturen?” Dat is eigenlijk helemaal weg georganiseerd. Terwijl toch iedereen wil dat het in de eerste plaats met je partner, je kinderen, je ouders goed gaat. Maar dat wordt ontkend in de manier waarop de samenleving georganiseerd is. Het zijn waarden waar je bijna niet meer over hoort te praten.’

‘Ik probeer niet te dominee-achtig te klinken, maar ik denk dat veel mensen er een broertje dood aan hebben als politici zich opstellen alsof ze een koekjesfabriek besturen. Als ze alleen nog maar communiceren over cijfers, doelstellingen en effecten, zonder te laten zien: waar gaat het nou eigenlijk om? Het feit dat politiek (en onderwijs) dus ook moreel is.’

‘Als een schoolbestuur zich opeens college van bestuur gaat noemen, moet je oppassen’

Praten schoolbesturen genoeg over morele vragen?

‘Het leuke bij bestuurders in het basisonderwijs is dat de meeste voor de klas hebben gestaan. Ik merk, na het nodige gedoe in het begin, dat je elkaar dan eigenlijk heel goed verstaat in wat je wilt en wat je hoopt.’

‘Een goede school straalt in alles uit dat ze veel verwacht van kinderen. Gelukkig begint het idee “hoger dan het minimum is goed voor iedereen” te beklijven. Ik zou het goed vinden als dat ook onderdeel van het beleid is. Zoals je tegen leerlingen niet zegt: “joh, je hebt een 6, ga maar naar huis”, wil je dat bij scholen ook niet. Misschien zit er een 7 in of een 8: wat heb je daarvoor nodig?’

En in het voortgezet onderwijs? De financiële problemen bij de Amarantis Scholengroep kun je ook moreel etiketteren.

‘Kijk, als een schoolbestuur zich opeens college van bestuur gaat noemen, moet je oppassen. In het middelbaar onderwijs zie je dat nu heel veel gebeuren. Dat is een zorg: het corrumpert. Het maakt dat mensen wel een grote mond hebben over onderwijs, maar nooit aanspreekbaar zijn op wat er in een klas gebeurt, hoogst irritant! Een goed schoolbestuur laat zich niet voorstaan op marktaandeel, omzet of het formaat van het hoofdkantoor, maar op de ontwikkelingen in kwaliteit die het kan aantonen.’

Hoe kunnen we dit soort taferelen in de toekomst voorkomen?

‘Nou ja, door de moraal weer terug te brengen in de publieke sector. Je werkt als onderwijsbestuur niet voor niets voor de samenleving. Je bent geen manager. Als je zo geweldig in een commerciële functie was, had er dan een genomen. Bonussen... al dat soort ge-leentjebuur bij de commerciële wereld zonder de risico's, daar moeten we vanaf. Met de ontmaskering van Amarantis is er een kans om hard in te grijpen.’

U zegt eigenlijk: besef dat de publieke dienst bijzonder is?

‘Het idee dat onderwijs iets van ons allemaal is, en iets om te koesteren, dat erodeert. Ik zie het ook in de jeugdzorg: de enorme neiging om je achter de grenzen van de instituties op te stellen, verantwoordelijkheid die versnipperd is, en te weinig waardering voor het ambachtelijke werken in de publieke dienst. En dat is heel gevaarlijk voor een samenleving, omdat juist woningbouw, zorg, jeugdzorg en onderwijs in een land zorgen voor

beschaving, voor bescherming, ontwikkeling en solidariteit, voor dingen die waardevol zijn en die de markt nooit zal overnemen, wat mensen ook beweren. De markt gaat niet alle kinderen in dit land goed onderwijs bieden.’

Ook als een schoolbestuur zijn best doet, lukt het soms niet. Op sommige scholen verdraagt de omgeving zich slecht met goed onderwijs, lijkt het.

‘Nou ja, het is niet alleen aan de scholen, je mag ook verwachten van ouders dat ze hun kind opvoeden en helpen motiveren en je mag ook wat verwachten van andere betrokkenen.’

U kwam laatst in het nieuws omdat u achterstandskinderen uit Amsterdam naar Zeeland wilde sturen om een klein schooltje te redden.

‘Als dat schooltje er 3 of 4 leerlingen bij krijgt, maakt dat al verschil. Ik heb hier vaak kinderen die in het nauw zitten, waar geen gezin voor is, waar geen tehuis voor is, waarbij je denkt: eigenlijk zouden ze even uit die stadslucht moeten. Het is niet zo dat ik er gewoon een paar de stad uit schop.’

De vraag is: hoe ver mag je achter de voordeur ingrijpen?

‘Opvoeden is een onderwerp waarvan te snel wordt gedaan alsof de overheid er niks mee te maken heeft. We hebben er als samenleving belang bij dat je bepaalde minima over hoe je kinderen opvoedt – bijvoorbeeld ga naar school en doe je best – in ere houdt.’

En als ideeën over opvoeding botsen met ‘goed onderwijs’, zoals in Amsterdam gebeurde met islamitische en antroposofische scholen?

‘Leerplicht is er om kinderen te beschermen tegen hun ouders en dan kun je niet zeggen: die mensen willen graag zo'n antroposofische, joodse of islamitische school, laat ze maar. Onderwijsvrijheid betekent dat je ouders bij onderwijs betreft en dat een school een identiteit kan krijgen zodat het meer is dan taal en rekenen. Maar het mag geen schild worden. Artikel 23 is in de interpretatie en door jaren landelijke politiek een heilig huisje geworden, waarin slechte scholen zich kunnen terugtrekken. Maar zo is het natuurlijk nooit bedoeld. Nu kunnen te veel scholen er mee weggelopen. Je kan niet met publieke middelen een school financieren waarvan helder is dat hij slecht is. Da's moreel verwerpelijk. Met een beroep op wat?! De godsdienstigheid van die ouders? Dat is toch niet uit te leggen. Vrijheid van godsdienst kan er nooit toe leiden dat kinderen niet naar school gaan of naar een slechte school. Daar werken we keihard aan.’ ■